

DE RELATIE TUSSEN
EERGERELATEERD GEWELD EN DE
GESLOTENHEID VAN DE
ORTHODOX-CHRISTELIJKE
GEMEENSCHAP

CORINA MOL
2022

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave:	1
Samenvatting:	2
1 Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Probleemanalyse:.....	3
1.3 Ontwikkeling in de afgelopen jaren:.....	4
1.4 Onderzoeksdoel en beoogd resultaat:	4
1.5 Centrale vraag:	4
1.6 Deelvragen:	4
1.7 Theoretisch kader:	5
2 Methode van onderzoek	10
2.1 Methode van onderzoek:	10
2.2 Onderzoekspopulatie:.....	10
2.3 Procedure en instrumenten:	10
2.4 Betrouwbaarheid en validiteit van het interview:.....	11
2.5 Analyseprocedure.....	11
3 Resultaten	12
3.1 Resultaten van het onderzoek:	12
4 Conclusie, discussie en aanbevelingen:	17
4.1 Conclusies deelvraag en centrale vraag:	17
4.2 Discussie:.....	18
4.3 Aanbevelingen voor de praktijk:.....	20
Bibliografie	22
Bijlage 1: Interview	23

Samenvatting:

Voor u ligt het onderzoek voor de studie Social Work over het onderwerp *'De relatie tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap'*.

We willen u in dit onderzoek meenemen naar een gemeenschap in Nederland, woonachtig op de zogeheten 'Biblebelt'. De laatste jaren is er door middel van onderzoek meer duidelijk geworden over de wijze waarop er met problematiek wordt omgegaan. Het rapport 'Met de mantel der liefde' (Felten, 2012) is hier een voorbeeld van. Toch is het voor vele onderzoekers en hulpverleners door de geslotenheid nog steeds lastig om een goed beeld te vormen van deze gemeenschap.

Hoe komt deze geslotenheid, en waarom lukt het maar moeizaam om als seculiere hulpverleners toegang te krijgen tot deze gemeenschap?

Wat zijn de onderliggende patronen en rollen die oorzaak zijn en bijdragen aan de geslotenheid vanuit de orthodox-christelijke gemeenschap naar de seculiere hulpverlening?

Welke rol heeft eergerelateerd geweld in de geslotenheid van deze gemeenschap? Komt eergerelateerd geweld eigenlijk wel voor op de 'Biblebelt'?

Vanuit zowel het literaire onderzoek alsook uit het praktijkonderzoek worden antwoord gegeven op deze vragen. Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken' (Dr. H.B. Ferwerda, 2005).

Eergerelateerd geweld heeft verschillende uitingsvormen. Het kan gaan om mishandeling en geestelijke druk, huwelijksdwang, achterlating, uitstoting en afpakken, genezingsrituelen en bezweringen. De extreemste vorm van eergerelateerd is eerwraak of ook wel eermoord genoemd.

Vanuit (internationale) literatuur, maar ook uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat ook binnen de orthodox-christelijke gemeenschap eergerelateerd geweld voorkomt.

Eergerelateerd geweld heeft binnen de orthodox-christelijke gemeenschap vaak de functie om problemen 'op te lossen'. Problemen die naar buiten komen worden vaak gezien als een schandvlek voor een persoon, familie of zelfs voor de gehele gemeenschap. Om deze schandvlek te voorkomen wordt eergerelateerd geweld ingezet om de ander onder druk te zetten om te zwijgen. Als het slachtoffer niet zwijgt, maar naar buiten treedt met de misstanden of problemen wordt het slachtoffer tot dader gemaakt door middel van eergerelateerd geweld, zodat het slachtoffer zijn of haar geloofwaardigheid verliest. Op deze wijze wordt de eer behouden of hersteld voor de dader. Het slachtoffer wordt uitgesloten of zelfs uitgestoten.

De geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap staat hier in nauw verband mee. Naar elkaar en naar de 'seculiere wereld' wordt de schijn gewekt dat men nauwkeurig leeft naar de Bijbelse normen en waarden. Deze schijn verhuult allerhande problematiek omdat anders de eer van een persoon, een familie of zelfs van de gehele gemeenschap wordt aangetast. Als men elkaar binnen de gemeenschap toch aanspreekt op misstanden, of de 'seculiere wereld' wordt bekend met deze problematiek dan wordt het slachtoffer door eergerelateerd geweld als dader bestempeld. Een rechter in een ernstige zedenzaak verwoordde het als volgt: *'als een slachtoffer naar buiten brengt dat er sprake is van ernstige problemen, wordt zij als dader neergezet en keert de gemeenschap zich scherp tegen haar, en sluit het slachtoffer uit, omdat het slachtoffer deed wat binnen de geloofsgemeenschap als ongepast wordt beschouwd en ook niet wordt geaccepteerd'*

Als ervaringsdeskundige vanuit de orthodox-christelijke wereld wil ik u meenemen naar de feiten vanuit de (internationale) literatuur en de praktijk van eergerelateerd en de geslotenheid binnen de orthodox-christelijke wereld. Ten eerste om de seculiere hulpverleners meer kennis en inzicht te geven in de oorzaken van de geslotenheid. Ten tweede om de orthodox-christelijke gemeenschap een spiegel voor te houden, zodat er ruimte komt erkenning en verandering. En ten derde om de samenwerking en de openheid tussen de orthodox-christelijke wereld en de seculiere hulpverlening te vergroten. Hiermee zouden vele mensen gebaat kunnen zijn.

Ik wens u veel leesplezier!

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Als ervaringsdeskundige vanuit de orthodox-christelijke gemeenschap weet ik als geen ander van de patronen en rollen die oorzaak zijn en bijdragen aan de geslotenheid vanuit de orthodox-christelijke gemeenschap naar de seculiere hulpverlening. De laatste weken is voor dit onderwerp in de media meerdere keren aandacht geweest. Onder andere in de artikelen over de scriptie van Jan Hoekman (2021), politiekundige in Zeeuws-Vlaanderen, over het belang van contact met de orthodox-christelijke gemeenschap. Deze artikelen laten zien dat er geworsteld wordt om de problemen die zich afspelen binnen de orthodox-christelijke gemeenschap boven de tafel te krijgen, en de manier om contact te krijgen met deze groep, om meer inzicht te kunnen krijgen in de cultuur en de problemen, en hierop te anticiperen. Ook het artikel van Prof. Dr. Beatrice de Graaf (2021) gaat in op de processen die zich voordoen in de orthodox-christelijke gemeenschap. Zij schrijft over de slachtofferrol die aangenomen wordt door de orthodox-christelijke gemeenschap, als er gevraagd wordt naar reflectie. Ook vanuit maatschappelijk werk is er een worsteling hoe er omgegaan moet worden met de orthodox-christelijke gemeenschap, zo bleek uit een gesprek met een maatschappelijk werker. Meerdere bronnen, vanuit het sociale werkveld, laten zien dat er een honger is naar meer informatie over de orthodox-christelijke gemeenschap, zodat er beter geanticipeerd kan worden op deze groep, om de veiligheid van de leden van de orthodox-christelijke gemeenschap te vergroten, en zodat misstanden niet langer onder de tafel worden gehouden, maar dat er gezocht en meegedacht kan worden naar oplossingen die duurzaam en recht zijn. Als ervaringsdeskundige en toekomstig Sociaal Werker wil ik de noodzaak onderstrepen, maar ook het initiatief nemen, om meer kennis en inzicht te krijgen op de problematiek en de onderliggende patronen die problematiek onder de tafel houden binnen de orthodox-christelijke gemeenschap.

1.2 Probleemanalyse:

De probleemanalyse maken we aan de hand van de 6W-vragen:

1. Wat is het probleem?
 - a. Sociale hulpverleners vanuit de 'seculiere wereld' krijgen weinig ingang en grip op de leden en de problemen van de orthodox-christelijke gemeenschap (Hoekman, 2021; Felten, 2012). Er is te weinig kennis over de onderliggende patronen en rollen in deze gemeenschap, waardoor problematiek, zoals huiselijk geweld, niet, of te weinig in beeld komt bij hulpverleners, en daardoor niet de gewenste hulpverlening geboden kan worden om de veiligheid van de orthodox-christelijke gemeenschap te waarborgen.
2. Wie heeft het probleem?
 - a. Seculiere hulpverleners
 - b. Leden van de orthodox-christelijke gemeenschap
3. Wanneer is het probleem ontstaan?
 - a. Het probleem is onder de aandacht gekomen na het onderzoek van Movisie, waarbij het rapport 'De mantel der liefde' is opgesteld. Mogelijk is dit probleem ontstaan in de tijd van de ontzuiling (1965-1980), waarbij de orthodox-christelijke gemeenschap hun eigen zuil behield. Er ontstond op dat moment een gesloten gemeenschap in een open samenleving.
4. Waarom is het een probleem?
 - a. Problemen zoals huiselijk geweld worden niet erkent, niet herkend, of het wordt op een eigen manier opgelost, bijvoorbeeld met behulp van de kerk. Hulpverlening wordt te weinig geraadpleegd en ingezet, wat kan leiden tot onveiligheid binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Seculiere hulpverleners krijgen door deze houding geen of minimaal toegang tot de orthodox-christelijke gemeenschap. De seculiere hulpverlening zoekt naar de oorzaak van de moeizame verhouding met de orthodox-christelijke gemeenschap, zodat er een gericht beleid en werkwijze kan worden gemaakt en ingezet.
5. Waar doet probleem zich voor?

- a. Het probleem doet zich voor binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, en het gevolg is dat seculiere hulpverlening problemen ondervindt met de toegang tot deze gemeenschap.
- 6. Waardoor ontstaat het probleem?
 - a. Het probleem ontstaat door de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, en het gebrek aan kennis en inzicht van de processen die hier aan ten grondslag liggen, en hoe deze opengebroken kunnen worden. Daarom is het nodig om literaire kennis, kennis vanuit onderzoek en ervaringskennis te bundelen, om tot meer kennis te komen over deze gemeenschap, zodat er een meer gerichte benadering en hulpverlening kan worden ingezet.

1.3 Ontwikkeling in de afgelopen jaren:

De afgelopen jaren is er meer aandacht gekomen voor het probleem van de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap. In 2012 is er een onderzoek gedaan door Movisie naar huiselijk geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap, waarbij er een rapport is verschenen onder de titel 'De mantel der liefde' (2012). Deze publicatie heeft veel stof doen opwaaien binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, en met name christelijke hulpverleners hebben hier ook interventies op ingezet, onder andere het aanstellen van aandachtsfunctionarissen op het gebied van huiselijk geweld, binnen verschillende kerkgenootschappen. Ook het onderzoek van Jan Hoekman, politiekundige in Zeeuws-Vlaanderen, geeft aan dat er meer aandacht komt van seculiere hulpverleners naar de manieren hoe er samenwerking gezocht kan worden met de orthodox-christelijke gemeenschap. Tegelijkertijd valt op dat er nog steeds te weinig kennis is naar de patronen en rollen die een rol spelen in de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap. Hiervoor is kennis van binnenuit nodig, en deze kennis wordt spaarzaam gedeeld. Daarom is hier ernstige noodzaak toe. Anders blijven schadelijke patronen ontstaan, en daarmee de onveiligheid en zelfs strafbare feiten.

1.4 Onderzoeksdoel en beoogd resultaat:

Het doel van dit onderzoek is om door middel van literatuurstudie en een kwalitatief onderzoek meer inzicht te krijgen in de onderliggende redenen waarom de seculiere hulpverlening moeizaam toegang krijgt tot de orthodox-christelijke gemeenschap.

Deze inzichten kunnen bijdragen aan een grotere kennis van de processen die een rol spelen binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Deze kennis en inzichten kunnen meegenomen worden in de toenadering tot en hulpverlening in de orthodox-christelijke gemeenschap, zodat er meer begrip en steun komt voor slachtoffers in de orthodox-christelijke gemeenschap.

Een belangrijk nevendoeel van dit onderzoek is dat deze nieuwe informatie aanzet tot een breder en dieper onderzoek door wetenschappers, zodat ook politici en beleidsmakers hun beleid op basis van bredere informatie kunnen verder kunnen ontwikkelen ten aanzien van preventie en de aanpak van huiselijk geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap.

1.5 Centrale vraag:

Wat is de correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, en kan deze correlatie de seculiere hulpverleners inzicht geven in de onderliggende oorzaken voor de moeizame verhouding tussen de orthodox-christelijke gemeenschap en de seculiere hulpverlening?

1.6 Deelvragen:

Om een antwoord te kunnen vinden op de centrale onderzoeksvraag zijn de volgende 4 deelvragen geformuleerd:

1. Wat is eengerelateerd geweld, en komt eengerelateerd geweld voor in de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?
2. Is er een correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?

3. Hoe ziet eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap er in de praktijk uit, en welke correlatie is er tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap?
4. In hoeverre is er bij seculiere hulpverleners kennis van de vormen van eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, en de correlatie tot de geslotenheid van deze gemeenschap?

1.7 Theoretisch kader:

In dit hoofdstuk wordt vanuit relevante literatuur antwoord gegeven op de eerste en de tweede deelvraag:

1. Wat is eengerelateerd geweld, en komt eengerelateerd geweld voor in de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?
2. Is er een correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?

Om ons te verdiepen en antwoord te kunnen geven op de bovenstaande deelvragen is het noodzakelijk om eerst de definitie van de orthodox-christelijke gemeenschap duidelijk te maken. Bij velen is de term 'Biblebelt' een bekendere aanduiding van de orthodox-christelijke gemeenschap. Deze term wordt gebruikt door zowel de mensen binnen de Biblebelt, alsook door mensen buiten de Biblebelt. De Biblebelt is een aanduiding voor een strook die dwars door Nederland loopt, van Zeeland tot Overijssel, waar relatief veel bevindelijk gereformeerden wonen. Deze Gereformeerden worden door Bos in het onderzoek van Movisie (Felten, 2012) grofweg opgedeeld in 4 soorten:

1. De 'hervormd-gereformeerden'
2. De 'synodaal-gereformeerden'
3. De 'bevindelijke gereformeerden'
4. De 'orthodox-gereformeerden'

In dit onderzoek willen we ons toespitsen op de derde groep, de 'bevindelijk gereformeerden'. Deze bevindelijk gereformeerden zijn lid van voornamelijk de Gereformeerde Gemeente, de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, de Oud Gereformeerde Gemeenten. Ook wordt tot deze groep vaak de Hersteld Hervormde Kerk en delen van de 'Bonders' en de Christelijk Gereformeerde Kerk gerekend. Al deze kerkgenootschappen hebben hun eigen onderscheiden normen en waarden, gebruiken en tradities. Vaak worden deze kerken ook wel aangeduid door 'zwaarder of lichter'. De overeenkomst is dat deze bevindelijk gereformeerden relatief vaak wonen in de 'Biblebelt, dat ze het Reformatorisch Dagblad lezen en dat het overgrote deel stemt op de SGP.

Kort samengevat, hebben we het over het meest rechtse deel van kerkelijk Nederland. In vroeger tijden was Nederland een christelijke natie, maar tijdens de verzuiling is er een eigen identiteit ontstaan in de eigen zuil. Met eigen scholen, eigen kranten, eigen sociale voorzieningen, eigen woonvoorzieningen etc. De leidraad voor deze bevindelijk gereformeerden is de Bijbel, als Gids voor leer en leven. In 1618 is er een landelijke Synode geweest, waarbij de leer werd vastgesteld in de zogenoemde Dordtse Leerregels. Samen met de Heidelbergse Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis vormen deze de drie formulieren van enigheid, naast de Bijbel, de bron voor de geloofsoverdracht in prediking, catechisatie, en onderwijs.

Inmiddels zijn deze bevindelijk gereformeerden verdeeld tot op het bot, ten aanzien van leer en leven. Maar de naam 'bevindelijk gereformeerden' moet hoog gehouden worden, voor elkaar, maar zeker voor de 'wereld'. Het is zelfs zo erg dat het niet meer zozeer gaat over leer en leven, maar over de eer die hoog gehouden moet worden ten aanzien van elkaar en de wereld, onder de noemer van leer en leven.

Kort samengevat is er een diep verval gaande in deze bevindelijk gereformeerde kringen, waarbij de eer van mensen, dieper is gaan wegen dan Gods eer, de wezenlijkste pijler in het christendom. En dit laat zijn diepe sporen na in alle facetten van het christelijke leven. Zowel binnen de kerk, alsook in de gezinnen. Hoogmoed is allesverwoestend. De eer van de gezinnen en de kerkelijke gemeenschappen moet hooggehouden worden, ondanks alle problemen, waaronder huiselijk geweld,

die zich in alle heftigheid zich voordoen. Een recht christelijk leven, waarbij leer en leven overeenkomen, is een leven in en vanuit ootmoed. Waarbij het niet gaat om het eigen 'ik', maar om het 'wij', oftewel het liefhebben van de naaste. Dit is ook van oudsher het beeld van het christendom. Laten we niet de illusie hebben dat er vroeger in de bevindelijk gereformeerde kringen geen problemen waren. Echter als de eer van mensen, gezinnen of gemeenschap gaat meewegen, worden problemen onder de tafel gehouden, en ontstaan er schadelijke patronen om de eer hoog te houden. Eén van deze schadelijke patronen is het toepassen van eergerelateerd geweld. Hier willen we dieper op ingaan.

Eergerelateerd geweld is een vorm van huiselijk geweld. De werkdefinitie van eergerelateerd geweld is geformuleerd door de advies- en Onderzoeksgroep Beke: 'Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken' (Dr. H.B. Ferwerda, 2005).

Eergerelateerd geweld heeft verschillende uitingsvormen. Het kan gaan om mishandeling en geestelijke druk, huwelijksdwang, achterlating, uitstoting en afpakken, genezingsrituelen en bezweringen. De extreemste vorm van eergerelateerd is eerwraak of ook wel vermoord genoemd.

In veruit alle literatuur die beschikbaar is over eergerelateerd geweld komt naar voren dat eergerelateerd geweld vooral voorkomt in bevolkingsgroepen met een groeps cultuur. Van een groeps cultuur is sprake als er een duurzame combinatie is van onderlinge afhankelijke betrekkingen en verhoudingen, die kenmerkend zijn voor een bepaalde groep. De groeps cultuur beïnvloedt in sterke mate de gedragingen van de verschillende individuen in de groep ten opzichte van elkaar. Daarnaast staan structuur en individueel gedrag in een voortdurende wisselwerking met elkaar (Ensie, 2020). Binnen groeps culturen bestaan er zogenoemde eerregels. Deze eerregels worden geproduceerd door twee belangrijke mechanismen, namelijk de opvoeding in het gezin en de controle van de gemeenschap. Doordat deze eerregels zo eigen worden gemaakt door de leden van de groep, is er niet altijd oog voor de dwang en de controle die hiermee gepaard gaan. Eerregels zijn aan verandering onderhevig en kunnen ook lokaal sterk verschillen. Ook kunnen de eerregels verschillen tussen generaties, gezinnen of opleidingsniveau (Drs. Nicole Brenninkmeijer, 2008).

Eergerelateerd geweld kenmerkt zich door dat het geweld zich doorgaans afspeelt in de context van het uitgebreide gezin. Het gaat dus om geweld vanuit een grotere context, waarbij vaak meerdere of soms zelfs veel mensen betrokken zijn (Janssen, Marrewijk, & Rasenberg, 2020).

In hoeverre komt eergerelateerd geweld voor in de orthodox-christelijke gemeenschap? Veel meer bekend in de literatuur zijn de groeperingen in Nederland met een Turkse, Marokkaanse, Iraakse of Afghaanse achtergrond, waar bekend van is dat er sprake is van eergerelateerd geweld (LEC EEG, 2021). Echter ook de orthodox-christelijke gemeenschap wordt in vele (internationale) bronnen (Abbas, 2011; Kathryn Kraft, 2020; Vornanen, 2021; Yurdakul, 2010) aangehaald als een groep waar eergerelateerd geweld voorkomt (Van Vossolle, 2011). Zo wordt aangehaald in een artikel uit het Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid, dat bij het Landelijk Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG) ook tal van voorbeelden bekend zijn van eerkwesties onder christenen (Janssen, 2013).

Ook Veilig Thuis Noord Holland Noord geeft aan dat eergerelateerd geweld voorkomt in orthodox-christelijke gemeenschappen in Nederland.

Hiermee kan worden geconcludeerd dat eergerelateerd voorkomt in de orthodox-christelijke gemeenschap.

Er is veel onderzoek gedaan of eergerelateerd voortkomt uit religie, maar dit is niet het geval. Er kan dus niet op basis van de religie van de orthodox-christelijke gemeenschap worden gesteld dat er automatisch sprake is van eergerelateerd geweld, dit zou te kort door de bocht zijn. Eergerelateerd geweld heeft vooral te maken met culturele en sociale regels binnen een gemeenschap (LEC EEG, 2021). Aan de andere zijde lijkt er wel een verband te zijn tussen groeperingen met een religie (christelijk, islamitisch, hindoestaans etc.) en eergerelateerd geweld. Dit heeft echter niet met de religie zelf te maken, maar wel met de manier waarop er naar de religie wordt geleefd. Voor elkaar en de buitenwereld wordt het beeld hooggehouden volgens de religie te leven, die zij voorstaan. Echter de praktijk van het leven komt hiermee niet altijd overeen. Dit kan een

oorzaak zijn voor eengerelateerd geweld. In zoverre is er wel sprake van een samenhang van religie en eengerelateerd geweld.

Er is weinig bekend is over de vormen van eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap. Hier is geen literatuur van beschikbaar. Dit komt hoogstwaarschijnlijk door de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap en dekmantel van religie, waardoor er geen zicht is op deze problematiek.

Daarmee komen we bij de beantwoording van onze tweede deelvraag:

Is er een correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?

Dat er weinig bekend is bij de seculiere hulpverlening over eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap heeft te maken met de geslotenheid van de gemeenschap.

Maar andersom, kan ook gesteld worden dat de geslotenheid het gevolg is van eengerelateerd geweld?

Daarvoor moeten we eerst nagaan wat een gesloten gemeenschap inhoudt, en of de orthodox-christelijke gemeenschap een gesloten gemeenschap is. Een gesloten gemeenschap wil zeggen dat er sprake is van een groepering die zich gesloten opstelt in een open samenleving. In het rapport 'De gesloten gemeenschappen in een open samenleving' (Ellian, 2018) wordt ook benoemd dat de groep orthodox-protestanten een relatief gesloten gemeenschap is. De herkomst van de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap is herleidbaar naar de tijd van de ontzuiling, waarbij de orthodox-christelijke protestanten de opgebouwde zuil in stand lieten, en daardoor een gesloten gemeenschap werd in Nederland. Ook het rapport van Movisie 'Mantel der Liefde' stelt dat de orthodox-protestantse gemeenschap een gesloten gemeenschap is.

Maar in hoeverre is er een correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van en in de orthodox-christelijke gemeenschap?

Uit het rapport van Movisie 'Mantel der Liefde' komt in de conclusies naar voren dat als problemen zoals huiselijk geweld, openbaar komen, deze op een eigen wijze worden opgelost, binnen de gemeenschap. Anderzijds is er sprake van een zwijgcultuur, de vuile was wordt immers niet buiten gehangen. Ook de rol van het geloof speelt hierin mee, het geloof wordt aangewend om problemen niet te hoeven aanpakken of openbaar te maken. Uitspraken als 'we moeten het maar dragen' of 'ik heb hem al vergeven' (ook al gaat de dader voort in geweld) zijn geen christelijke uitspraken, maar worden aangewend uit angst voor represailles. Ook wordt naar hulpverlening voorgehouden dat men problemen op een christelijke wijze oplost, maar ook dit is een dekmantel om ervoor te zorgen dat de eer niet geschonden wordt van personen, de kerk, of de gemeenschap.

Uit het rapport van Movisie 'Mantel der Liefde' komen meerdere zaken aan de orde die wijzen op eengerelateerd geweld, maar die niet als zodanig worden opgemerkt. We zullen hier wat dieper op ingaan.

Uit de interviews komen stelselmatig en wederkerig zaken naar voren die te maken hebben met een vorm van eengerelateerd geweld, namelijk geestelijke druk, uitsluiting en uitstoting.

Respondenten geven onder andere aan:

- 'Zwangerschap buiten het huwelijk betekend een schande voor de familie en kan een reden voor verbanning uit de familie en de gemeenschap zijn.'
- 'Veel meisjes doen er alles aan om uitstoting te voorkomen'
- 'Het protocol is dat Stimezo adviseert om aangifte te doen..., dat wilde ze echter niet, omdat het dan in het dorp bekend zou worden en dat zou haar, haar hele leven worden nagedragen.'
- 'Een 23-jarige vrouw, tot dan toe altijd keurig in het gareel van haar ouders, kreeg een vriend die haar ouders 'te licht' vonden. Haar vriend stelde haar voor de keus: of we trouwen of ik ben weg. Zij koos voor hem en de avond dat ze dat deed, vond ze haar koffer op de stoep van het ouderlijk huis. Ze kon vertrekken.'
- 'Respondenten denken dat een deel van de mensen die homoseksuele gevoelens hebben en afkomstig zijn uit orthodox-protestantse gemeenschappen uiteindelijk toch maar trouwen met iemand van de andere sekse, uit angst voor verlies van sociale verbanden wanneer ze dat niet doen. Er lijkt sprake van grote psychische druk.'

- Er bestaat ook kans op uitsluiting of verstoting van de homoseksuele zoon of lesbische dochter door de familie. In sommige gevallen lijkt er niet alleen sprake te zijn van psychisch geweld maar ook fysiek geweld
- "Er speelt vaak een gebrek aan communicatie", aldus een respondent. Het is in veel orthodox-protestantse gezinnen niet de gewoonte om over persoonlijke onderwerpen en problemen te praten. Het gevolg kan zijn dat gezinsleden bij onderlinge conflicten niet discussiëren over hun verschillende meningen om tot overeenstemming te komen, maar dat deze conflicten via geestelijke druk en / of fysiek geweld worden 'opgelost'.
- "Gehoorzaamheid is van groot belang. Verzet wordt gezien als slecht. Dat maakt de positie van een slachtoffer van huiselijk geweld zwak; geweld aankaarten kan lijken op een daad van verzet en ongehoorzaamheid. Voor de dader maakt dit het moeilijk om toe te geven dat ze fout zaten", signaleert een van de onderzoekers.
- Schaamte speelt bij huiselijk geweld een rol bij alle daders en slachtoffers, maar de oordelen vanuit de gemeenschap kunnen dit versterken. Een respondent zegt: "Het is moeilijk om te praten over dit soort onderwerpen en mensen kunnen bang zijn voor de consequenties als ze over het geweld praten. Ze zijn vaak bang dat iedereen het dan te weten komt.
- Mensen die te maken hebben met huiselijk geweld vragen zich af hoe iedereen zal reageren;
- De indruk van veel respondenten is dat men naar buiten toe het gezin zo lang mogelijk probeert te presenteren als een evenwichtige en goede eenheid.
- Als een individu zich niet aan de regels houdt, dan zal hij of zij schande over zichzelf afroepen en de kans lopen uit de gemeenschap te worden gezet, zo wordt duidelijk uit een aantal interviews. Dat gebeurt niet letterlijk maar door die persoon te negeren: "Iedereen draait het hoofd om
- Men is bang voor een slechte naam, voor zichzelf, voor de pleger van het huiselijk geweld, of voor het hele gezin. Een respondent schetst de casus van een vrouw die denkt aan een scheiding van haar gewelddadige man, maar bang is dat het aanzien, de status van haar man dan ernstig wordt aangetast.
- Een respondent: "In echt gesloten gezinnen is het zwijgen het sterkst. Slachtoffers verraden hun gezin niet. Meisjes komen niet met seksueel misbruikervaringen naar buiten. Heeft de vader een officiële status in de kerk, als ouderling, koster of jeugdleider, dan helemaal niet, want dan zet ze zijn positie op het spel."
- 'Buitengesloten worden komt volgens veel respondenten waarschijnlijk meer dan gemiddeld voor in orthodox-protestantse gezinnen.'
- 'Ook bestaat volgens een deel van de respondenten het risico dat je als slachtoffer wordt buitengesloten door de gemeenschap'
- Etc.

Uit bovenstaande blijkt dat de eer van de gemeenschap een sleutel is voor de wijze hoe er omgegaan wordt met problemen, zoals huiselijk geweld. Uit het rapport komt duidelijk naar voren dat niet de christelijke en daarmee Bijbelse normen en waarden geldt, maar dat de christelijke normen en waarden misbruikt worden om de eer hoog te houden, hoofdzakelijk van en door daders met eer en aanzien. Geestelijke druk wordt ingezet als machtsmiddel om er voor te zorgen dat de eer niet geschonden wordt. Staat een slachtoffer toch op, dan is de kans rijkelijk aanwezig om uitgesloten en uitgestoten te worden. De dader gaat in de slachtofferrol, en het slachtoffer wordt neergezet als de dader. Daarmee wordt de eer van de familie weer hersteld. Beatrice de Graaf (2021) ging, in haar lezing op de netwerkdag van Dutch Biblebelt Network, dieper in op het slachtofferschap wat steeds meer opkomt binnen de orthodox-christelijke kringen, of zoals zij het ook wel benoemd, het 'martelaarscomplex'. Een slachtofferschap als 'zucht om te heersen, niet langer marginaal te zijn, maar in 'verzet' te komen, als een vorm van macht en aanzien op te eisen'. Het illustreert de diepe ingewortelde manier hoe er met problemen wordt omgegaan. Dit terwijl de christelijke leer hier haaks op staat. De Bijbel staat vol met voorbeelden hoe er omgegaan moet worden met problemen en misstanden. Bij delicten moet een dader 'in de poort gebracht worden', we zouden heden ten dage zeggen, aangifte doen. Recht en gerechtigheid is een kernwaarde in de christelijke religie. Waarheid en openheid is ook een kernwaarde in de christelijke religie.

Een duidelijk voorbeeld hierbij is hetgeen beschreven is in de Bijbel, over Amnon, de zoon van koning David, die zijn halfzusje Tamar verkracht. Broer Absalom zegt tegen Thamar dat ze erover moet zwijgen, ook Vader David kwam dit te weten, werd toornig, maar zweeg, uit angst voor eerverlies, maar nog belangrijker, uit schaamte voor zijn eigen seksuele zonden, hij was vreemdgegaan met Bathséba. Het probleem wordt 'binnenskamers opgelost', maar Absalom haat Amnon, en pleegt vervolgens een eermoord, door Amnon te vermoorden. Dit is een duidelijk voorbeeld hoe groot het

risico is van eengerelateerd geweld, of zelfs eerwraak, als er geen ruimte gegeven wordt voor recht en gerechtigheid. Ook de gevolgen voor Tamar staan beschreven, *alzo bleef Thamar en was eenzaam in het huis, dat wil zeggen als beschaamd zijnde, het gezelschap van mensen mijdende en van niemand bezocht zijnde.*

Dit geeft een helder beeld wat de reden, en tegelijkertijd de correlatie is, voor de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap is, namelijk dat zij naar de buitenwereld hun christelijke waarden en normen hoog willen houden, en pretenderen hiervoor te staan en naar te leven, maar dat de praktijk hier haaks opstaat. Geslotenheid wordt als middel ingezet, om de eer van de gemeenschap niet te verliezen. Zoals we in het begin als zeiden, is er een structureel probleem binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, dat in plaats van de eer van God, de eer van mensen voorop staat. Leer en leven komt niet meer overeen, wat zorgt voor een diep verval in kerk en gezinnen.

2 Methode van onderzoek

2.1 Methode van onderzoek:

Naast het literatuuronderzoek is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd met behulp van interviews onder twee groepen. De eerste groep zijn de seculiere hulpverleners, en de tweede groep zijn representatieve personen uit de orthodox-christelijke gemeenschap.

Het doel van deze onderzoeksmethode is om respondenten, zowel binnen als buiten de orthodox-christelijke gemeenschap, te laten nadenken over de onderliggende problematiek binnen deze gemeenschap, en om meer kennis te vergaren wat behulpzaam kan zijn voor seculiere hulpverleners, in het verbeteren van hun aanpak van huiselijk geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap.

Deze onderzoeksmethode kan zorgen voor aanvullende onderzoeksresultaten, naast het literatuuronderzoek.

2.2 Onderzoekspopulatie:

De onderzoekspopulatie is het geheel van 'eenheden' waarover je een uitspraak wil doen. (Verhoeven, 2018)

In het onderzoek worden 6 seculiere sociale hulpverleners geïnterviewd, werkzaam in de hulpverleningssector. De hulpverleners bestaan uit een wijkagent en een politiekundige, een maatschappelijk werker, twee medewerkers van Veilig Thuis, en twee medewerkers van de Raad van de Kinderbescherming. Zij kunnen vanuit hun praktijkervaring hun kennis en ervaringen weergeven.

Daarnaast zullen drie wetenschappers/onderzoekers worden geïnterviewd die zich in bovengenoemde problematiek hebben verdiept, bestaande uit een onderzoeker van Movisie en een wetenschapper van de Universiteit Utrecht. Zij kunnen vanuit hun wetenschappelijke onderzoeken hun kennis weergeven.

Ook zullen 11 sleutelfiguren vanuit de orthodox-christelijke gemeenschap worden geïnterviewd, bestaande uit 11 prominente voorgangers. Zij kunnen vanuit de praktijk binnen de orthodox-christelijke gemeenschap hun ervaringen en visie weergeven op.

Tot slot worden 2 slachtoffers van eengerelateerd geweld uit de orthodox-christelijke gemeenschap geïnterviewd. Zij kunnen vanuit hun ervaring met eengerelateerd geweld een helder beeld schetsen en inzicht geven in de vormen van eengerelateerd geweld, en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap.

2.3 Procedure en instrumenten:

Er zal gebruik gemaakt worden van een gestructureerd interview, die bestaat uit open en gesloten vragen.

De deelnemers zullen worden geïnformeerd over het onderwerp van het onderzoek, namelijk de correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap.

Het interview wordt afgenomen bij 4 doelgroepen, die gezamenlijk meer kunnen weergeven over de praktijkervaringen van seculiere hulpverleners, de wetenschappelijke kennis, en de ervaring en visie vanuit de orthodox-christelijke gemeenschap ten aanzien van het onderwerp van het onderzoek.

Het interview omvat 11 open en 4 gesloten vragen (zie bijlage 1) en moet antwoorden geven op de volgende deelvragen:

3. Hoe ziet eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap er in de praktijk uit, en welke correlatie is er tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap?

4. In hoeverre is er bij seculiere hulpverleners kennis van de vormen van eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, en de correlatie tot de geslotenheid van deze gemeenschap?

2.4 Betrouwbaarheid en validiteit van het interview:

Met de betrouwbaarheid van de resultaten ga je na in welke mate in een onderzoek toevallige fouten voorkomen (Verhoeven, 2018)

De betrouwbaarheid van het onderzoek is geoptimaliseerd door eerst een proefinterview af te nemen. Hierbij kwam naar voren dat de vraagstelling concreter geformuleerd kon worden, zodat de vraagstelling duidelijk is. Dit is aangepast na het proefinterview.

Ook wordt er een onderzoeklogboek (audit trail) bijgehouden met alle vorderingen, leermomenten, veranderingen, omstandigheden die problemen oproepen en dingen die fout gaan. Hierdoor wordt de betrouwbaarheid van de resultaten verhoogt.

Ook is de betrouwbaarheid verhoogt doordat er meerdere onderzoekers onderzoek hebben gedaan naar de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap. De mate van overeenstemming over de resultaten tussen de onderzoekers bepaalt de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid of de intersubjectiviteit.

Met validiteit wordt bepaald in welke mate het onderzoek vrij is systematische fouten. (Verhoeven, 2018)

Bij validiteit kunnen we een onderscheid maken tussen interne en externe validiteit.

De interne validiteit wordt zo veel als mogelijk geoptimaliseerd door alleen conclusies te trekken die gebaseerd zijn op de meningen van de respondenten. Daarmee worden de conclusies toetsbaar. Ook wordt de interviewgids tussendoor niet gewijzigd of aangepast, zodat er geen vertekening is van de resultaten.

Het testeffect is zoveel als mogelijk voorkomen, door de respondenten vooraf op de hoogte te stellen van het waarborgen van de anonimiteit in het rapport. Hiermee wordt de kans op respons bias (gewenst antwoord) zo veel als mogelijk beperkt.

De externe validiteit is vrij hoog, omdat de onderzoekspopulatie bestaat uit verschillende doelgroepen, die allen vanuit een ander perspectief een representatief beeld kunnen weergeven over de problemen binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Hierdoor kan er een betere beoordeling plaatsvinden van de inhoudelijke generaliseerbaarheid, waar vervolgens conclusies aan worden verbonden.

De reikwijdte van het onderzoek is vergroot door een groter aantal mensen te interviewen dan volgens de opdracht noodzakelijk was. De opdracht gaf aan minimaal 5 personen te interviewen, nu zijn er 20 mensen geïnterviewd. Hierdoor is er een grotere toepassing mogelijk van de resultaten op een hele populatie.

De begripsvaliditeit is zo veel als mogelijk geoptimaliseerd door in de vragen de begrippen eerst uit te leggen, alvorens de vraag te stellen. Ook worden er meerdere vragen over 1 begrip gesteld, om te kunnen meten wat je meten wilt.

2.5 Analyseprocedure

Het interview heeft een kwalitatief karakter, en daarom opgebouwd naar de volgende kernthema's:

- Eengerelateerd geweld
- Huiselijk geweld
- Hulpverlening
- Gesloten gemeenschap
- Christelijke normen en waarden

Nadat de interviews zijn afgenomen zal er een thematische analyse worden gemaakt.

3 Resultaten

3.1 Resultaten van het onderzoek:

Respons interview:

- 7 seculiere hulpverleners:
 - o Veilig Thuis: geen tijd
 - o Veilig Thuis: geen reactie
 - o Raad van de Kinderbescherming: geen tijd, aanvullende informatie uit scripties gedeeld
 - o Raad van de Kinderbescherming: geen reactie
 - o Politie: geen kennis over het onderwerp
 - o Politie: heeft meegewerkt aan het interview
 - o Maatschappelijk werker: heeft meegewerkt aan het interview
- 11 predikanten binnen de orthodox-christelijke gemeenschap:
 - o 2 predikanten hebben meegewerkt aan het interview
 - o 9 predikanten hebben niet gereageerd
- 3 wetenschappers/onderzoekers:
 - o Movisie: geen tijd
 - o LEC EGG: geen tijd
 - o Professor Universiteit Utrecht: geen reactie
- 2 slachtoffers:
 - o Alle twee de slachtoffers hebben meegewerkt aan het interview

Thematische analyse:

De thematische analyse van de gegevens vanuit het onderzoek doen we aan de hand van een stappenplan, bestaande uit de volgende stappen:

Stap 1: Verkennen:

Alle interviews zijn goed doorgenomen, en vervolgens zijn de relevante tekstfragmenten geselecteerd.

Stap 2: Coderen:

Uit de relevante tekstfragmenten is een lijst gemaakt met mogelijke (sub)onderwerpen. Deze lijst bestaat uit de volgende trefwoorden: *ontkenning, anoniem, geloof, normen en waarden, wantrouwen, (h)erkenning, onbekendheid, begrip, slachtofferschap, huiselijk geweld, zorgen, feiten, gevolgen, leed, hulp, interessant, bedekt blijven, moeizame samenwerking, aandacht voor het probleem, problematiek moeilijk aan te pakken.*

Stap 3: Thematiseren:

Bij deze stap is de lijst met (sub)onderwerpen aandachtig onder de loep genomen en gethematiseerd. Hieruit zijn de volgende thema's ontstaan, met bijbehorende (sub)onderwerpen:

1. Eergerelateerd geweld:
 - a. Ontkenning
 - b. Erkenning
 - c. Geen kennis
2. Orthodox-christelijke gemeenschap
 - a. Ontkenning
 - b. Anoniem

- c. Geloof
- d. Wantrouwen
- e. Gevolgen
- f. Leed
- g. Feiten
- 3. Seculiere hulpverlening
 - a. (H)erkenning
 - b. Onbekendheid
 - c. Begrip
 - d. Zorgen
 - e. Interessant
 - f. Aandacht voor het probleem
 - g. Hulp
- 4. Geslotenheid
 - a. Onbekendheid
 - b. Slachtofferschap
 - c. Normen en waarden
 - d. Huiselijk geweld
 - e. Bedekt blijven
 - f. Moeizame samenwerking

Stap 4: Verfijnen:

Bij deze stap zijn de (sub)onderwerpen en thema's gesorteerd en geëvalueerd. Hierbij is een selectie gemaakt en gerangschikt naar belangrijkheid, die tevens het gehele onderzoek vertegenwoordigen. Hierbij zijn we tot de volgende lijst gekomen:

- 1. Eergerelateerd geweld
 - a. Ontkenning
 - b. (H)erkenning
 - c. Geen kennis
- 2. Orthodox-christelijke gemeenschap
 - a. Ontkenning
 - b. Wantrouwen
 - c. Feiten
 - d. Leed
- 3. Seculiere hulpverlening
 - a. (H)erkenning
 - b. Geen kennis
 - c. Aandacht voor het probleem
 - d. Hulp
- 4. Geslotenheid
 - a. Bedekt houden en blijven
 - b. Normen en waarden
 - c. Moeizame samenwerking
 - d. Problematiek moeilijk aan te pakken

Stap 5: Vaststellen:

Bij deze stap zijn er verbanden gezocht tussen de thema's, en bruggen met de tekst en de gevonden codes. Ook zijn de thema's en codes bekeken naar het niveau.

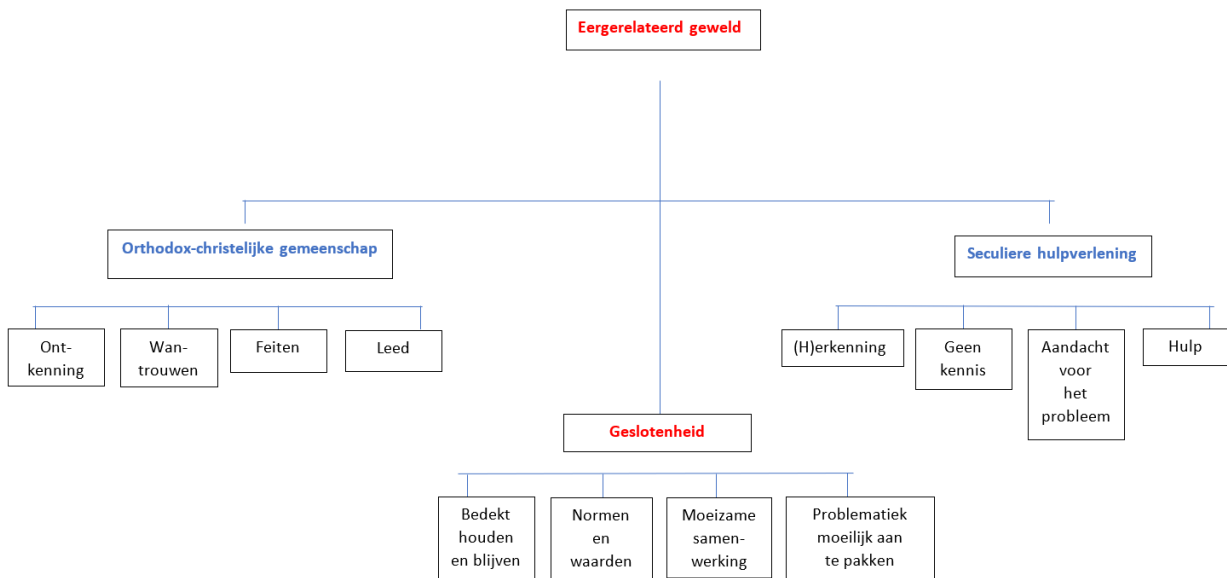
Onbewust heb ik in stap 4 de codes al op volgorde van belangrijkheid gerangschikt.

De thema's bevinden zich op drie verschillende niveaus ten aanzien van het probleem:

- 1. Orthodox-christelijke gemeenschap → groep mensen in de samenleving
- 2. Seculiere hulpverlening → groep hulpverleners
- 3. Geslotenheid → gedrag

Stap 6: Presenteren:

Boomdiagram van de thematische analyse van de informatie uit de interviews:

We zullen nu aan de hand van de thema's en de bijbehorende codes de resultaten uit het praktijkonderzoek bespreken en daarbij antwoord geven op de volgende deelvragen:

3. Hoe ziet eergerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap er in de praktijk uit, en welke correlatie is er tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap?
4. In hoeverre is er bij seculiere hulpverleners kennis van de vormen van eergerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, en de correlatie met de geslotenheid van deze gemeenschap?

Eergerelateerd geweld:

Uit het onderzoek komt naar voren dat er een groot verschil is in kennis over eergerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Vanuit de politie wordt aangegeven dat eergerelateerd geweld binnen de politie wordt gezien als een ernstige (dreiging van) fysiek geweld of doodslag vanuit een eermotief. Feitelijk worden dan de begrippen eergerelateerd geweld en eerwraak of eermoord door elkaar gehaald. Binnen het strafrecht is alleen eerwraak of eermoord vervolgbaar. Andere hulpverleners en wetenschappers, maar ook slachtoffers, geven aan dat eergerelateerd geweld zeker voorkomt binnen de orthodox-christelijke wereld.

Eenduidig komt wel naar voren dat de vormen van eergerelateerd geweld niet uitmonden in extreem geweld of moord.

Orthodox-christelijke gemeenschap:

Opmerkelijk is te noemen dat 9 van de 11 deelnemers weigerden mee te werken aan het interview. 1 deelnemer was zeer terughoudend in zijn antwoorden, en wilde ook naar de onderzoeker niet herkend worden bij name. De vragenlijst kwam volledig anoniem, per post en zonder postzegel terug. De 2 respondenten vanuit de orthodox-christelijke wereld geven aan eergerelateerd niet te herkennen binnen hun gemeenschap, en als het zou voorkomen dat dit incidenteel is. Ook op het feit dat eergerelateerd volgens internationale literatuur voorkomt, was geen doorslaggevend argument voor de ondervraagden om te erkennen dat eergerelateerd voorkomt binnen de orthodox-christelijke wereld. De problematiek binnen de orthodox-christelijke gemeenschap werd door de respondenten gelijk getrokken met alle andere levensbeschouwelijke groeperingen.

Opmerkelijk is dat de slachtoffers vanuit de orthodox-christelijke wereld vele voorbeelden kunnen benoemen van eengerelateerd geweld binnen deze gemeenschap. De vormen van eengerelateerd geweld die benoemd worden door de slachtoffers zijn mishandeling, geestelijke druk, uitstoting, laster. Dit laat zien dat de problematiek zeer zeker aanwezig is.

Seculiere hulpverlening:

Ook een deel van de hulpverleners en wetenschappers herkennen eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap. Terwijl een groot deel van de hulpverleners aangeeft geen kennis te hebben van deze problematiek, en hier ook geen zicht op te hebben en daarom niet konden meewerken aan het interview. Dit is hooguit opmerkelijk te noemen, omdat dit juist de overheidsinstanties als Veilig Thuis en de Raad van de Kinderbescherming betreft. Ook is het tegenstrijdig dat er op de websites van deze organisaties wordt aangegeven dat er ingezet wordt op eengerelateerd geweld, maar blijktbaar is dit in de praktijk nog een onderbelicht fenomeen. Vanuit maatschappelijk werk wordt aangegeven dat zij in het werkveld zeker te maken heeft met eengerelateerd geweld. De vormen van eengerelateerd geweld die door de hulpverleners worden genoemd zijn: mishandeling, huiselijk geweld, geestelijke druk, seksueel misbruik, uitstoting.

Geslotenheid:

In de bestudering van de interviews kwam als conclusie naar voren dat alle populaties erkenden dat er sprake was van een gesloten cultuur, en dat alle partijen aangeven dat dit te maken heeft met de verschillende normen en waarden. Eén respondent uit de orthodox-christelijke gemeenschap gaf aan dat de normen en waarden van de seculiere hulpverlening vaak heel anders is dan het normatief denkkader van een christen, en dat dit zorgt dat er geen volledig vertrouwen is naar de seculiere hulpverlening, omdat er dan twijfel bestaat of het advies wel of geen goed advies is in het licht van de Bijbelse identiteit. De slachtoffers geven ook aan dat de normen en waarden de oorzaak zijn van de geslotenheid, maar zij belichten dit vanuit een andere zijde, namelijk dat er binnen de gemeenschap veel niet geleefd wordt naar de leer die men wel voorstaat. (leer en leven komen niet overeen) Ook geven slachtoffers aan dat vele leden van de orthodox-christelijke gemeenschap niet goed kunnen uitleggen waar ze voor staan, dus wat hun normen en waarden inhoudt. Daarom is er een terughoudendheid naar de 'wereld', of zelfs een vijandschap.

De hulpverlening geeft aan ook aan dat mensen vanuit de orthodox-christelijke wereld mensen van 'buitenaf' kunnen aanvoelen als bedreiging of dat deze mensen niet het juiste voorbeeld geven in de ogen van de gemeenschap. Ook geeft de respondent vanuit maatschappelijk werk aan dat schaamte, en het binnenshuis oplossen van problemen de reden kan zijn van de geslotenheid naar de seculiere hulpverlening. Hulpverlening wordt vaak pas in een laat stadium betrokken door inwoners, netwerk of kerkgemeenschap. Hierdoor kan het beeld ontstaan dat de seculiere hulpverlening alleen ondersteunt bij een echtscheiding of bij een time-out. Juist dit onderwerp geeft veel frictie tussen de orthodox-christelijke gemeenschap en de seculiere hulpverlening. Vanuit de slachtoffers komt naar voren dat de praktijk rondom echtscheiding zeer moeilijk ligt binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Hierdoor ontstaat een (onterecht) spanningsveld tussen de normen en waarden van de gemeenschap en de seculiere hulpverlening. Opvallend is dat de slachtoffers aangeven dat de regels rondom echtscheiding binnen de orthodox-christelijke gemeenschap helemaal niet zijn zoals de Bijbel, de richtlijn van deze gemeenschap, ze voorschrijft. (echtscheiding is alleen toegestaan bij overspel, volgens de orthodox-christelijke gemeenschap, terwijl de Bijbel hier het Griekse woord 'porneia', hoererij gebruikt. Dit is een wezenlijk ander woord dan overspel. Met 'porneia' wordt er overspel gepleegd. Slachtoffers geven aan dat een bezinning rondom echtscheiding hard nodig is, omdat dit een grote oorzaak is voor vele problemen (onveiligheid, binnenskamers oplossen van problemen, geslotenheid, het niet kunnen uitleggen van de normen en waarden).

De eenduidige conclusie van de respondenten over de oorzaak voor de geslotenheid ligt in de verschillende normen en waarden. Dit is voor leden uit de orthodox-christelijke gemeenschap de reden dat zij zich gesloten opstellen. Aan de andere zijde geven hulpverleners aan dat dit niet nodig is, omdat hulpverlening niet oordeelt op godsdienst, levensovertuiging, ras of geslacht. Er is sprake van een onterecht oordeel vanuit de orthodox-christelijke gemeenschap over de opstelling en benadering van de seculiere hulpverlening.

Correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid:

Vanuit de interviews wordt bevestigd dat er sprake is van eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Wetenschappers/onderzoekers geven eenduidig aan dat het een interessant onderwerp is, waar nog weinig over bekend is. Ook valt op dat vanuit de politie en de

Raad van de Kinderbescherming wordt aangegeven dat zij geen kennis hebben aan dit onderwerp. Hieruit blijkt dat ook de problematiek van eengerelateerd geweld niet goed zichtbaar is bij belangrijke instanties. Maatschappelijk werk, die nauw betrokken is bij gezinnen, heeft vanuit de praktijkervaring het beste zicht op de problematiek. Maar verder lijkt de problematiek van eengerelateerd geweld zich aan het oog van de hulpverlening te ontglippen. Vanuit de interviews komt naar voren dat bekend is dat problemen die zich afspelen in de orthodox-christelijke wereld op een eigen manier, en het liefst binnenskamers wordt opgelost. Een van deze manieren van oplossen is het toepassen van eengerelateerd geweld. Opvallend is ook te noemen dat predikanten, die het opzicht hebben over een groot deel van de gemeenschap waar zij over gesteld zijn, zeggen de problematiek niet te herkennen. Er kan heel goed worden aangegeven hoe het behoort te zijn volgens de christelijke normen en waarden, maar aan de daadwerkelijke praktijk wordt voorbijgegaan. Dit lijkt erop men naar de 'buitenwereld' de schijn op wil wekken dat het allemaal ordelijk en keurig aan toe gaat binnen de gemeenschap.

Vanuit zowel de hulpverlening alsook de predikanten en de slachtoffers vanuit de orthodox-christelijke wereld komt naar voren dat er een correlatie is tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid.

4 Conclusie, discussie en aanbevelingen:

4.1 Conclusies deelvraag en centrale vraag:

We geven in dit hoofdstuk antwoord op de centrale vraag:

Wat is de correlatie tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, en kan deze correlatie de seculiere hulpverleners inzicht geven in de onderliggende oorzaken voor de moeizame verhouding tussen de orthodox-christelijke gemeenschap en de seculiere hulpverlening?

Dit doen we door een conclusie te maken op de deelvragen:

1. Wat is eergerelateerd geweld, en komt eergerelateerd geweld voor in de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?

Vanuit de literatuurstudie komt naar voren dat eergerelateerd geweld als volgt gedefinieerd kan worden: *'Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken'* Eergerelateerd geweld heeft verschillende uitingsvormen. De vormen van eergerelateerd geweld kunnen zijn: mishandeling, geestelijke druk, huwelijksdwang, achterlating, uitstoting en afpakken, genezingsrituelen en bezweringen. De extreemste vorm van eergerelateerd is eerwraak of ook wel eermoord genoemd. Eergerelateerd geweld komt vooral voor in bevolkingsgroepen waar een groepscultuur heerst. Ook is vanuit (internationale) literatuur gebleken dat eergerelateerd geweld voorkomt in de orthodox-christelijke gemeenschap.

2. Is er een correlatie tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap, volgens relevante literatuur?

Vanuit de literatuurstudie kan worden geconcludeerd dat er een correlatie is tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap. Ten eerste is er een correlatie tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid, maar andersom is er ook een correlatie, namelijk tussen de geslotenheid en eergerelateerd geweld.

Geslotenheid wordt ingezet om de eer als gemeenschap niet te verliezen, omdat leer en leven steeds meer niet in overeenstemming zijn. Ook is de geslotenheid een middel om ernstige misstanden, waaronder eergerelateerd geweld onder de dekmantel te houden. De geslotenheid werkt echter ook eergerelateerd geweld in de hand, omdat problemen op een eigen wijze worden opgelost, zonder de wegen van hulpverlening en justitie te bewandelen.

3. Hoe ziet eergerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap er in de praktijk uit, en welke correlatie is er tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap?

Vanuit het praktijkonderzoek komt naar voren dat eergerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap zich uit in de 'onzichtbare' vormen van mishandeling, geestelijke druk, uitsluiting en uitstoting. Wetenschappers/onderzoekers en hulpverleners geven aan dat de ernstigste vormen van eergerelateerd geweld, de zogeheten eerwraak, niet als zodanig aan de orde zijn binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Ook de slachtoffers van eergerelateerd geweld binnen deze gemeenschap onderschrijven dit beeld. Het praktijkonderzoek bevestigt de informatie uit de literatuurstudie, dat er een correlatie is tussen eergerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap. Zowel hulpverleners als slachtoffers geven aan dat eergerelateerd geweld voorkomt binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, terwijl de leden uit de gemeenschap eergerelateerd geweld niet herkennen, of als het er is, dit incidenteel zal zijn. Door de geslotenheid komt eergerelateerd geweld niet snel binnen het vizier van de hulpverlening. Anderzijds wordt bevestigd dat door de geslotenheid problemen vaak op een eigen wijze worden opgelost, o.a. door middel van eergerelateerd geweld in te zetten.

4. In hoeverre is er bij seculiere hulpverleners kennis van de vormen van eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, en de correlatie tot de geslotenheid van deze gemeenschap?

Vanuit het praktijkonderzoek kwam naar voren dat de kennis over eengerelateerd geweld onder hulpverleners heel divers is. Bij de politie was er geen kennis over eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke wereld. Bij de Raad van de Kinderbescherming was er één regio die wel kennis had van eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke wereld, en een andere regio had er geen kennis over. Veilig Thuis gaf aan op een aantal vragen geen antwoord te kunnen geven, of geen mening te mogen geven. Maatschappelijk werk had veel kennis over en ervaring met eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap. Uit het interview blijkt dat zij ook in de praktijk te maken heeft met deze gemeenschap en eengerelateerd geweld, en de geslotenheid ook zo ervaart. Vanuit Maatschappelijk werk wordt weergegeven dat er zeker sprake is van een correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid en visa versa binnen de orthodox-christelijke gemeenschap.

Conclusie centrale vraag:

Eengerelateerd geweld heeft binnen de orthodox-christelijke gemeenschap vaak de functie om problemen 'op te lossen'. Problemen die naar buiten komen worden vaak gezien als een schandvlek voor een persoon, familie of zelfs voor de gehele gemeenschap. Om deze schandvlek te voorkomen wordt eengerelateerd geweld ingezet om de ander onder druk te zetten om te zwijgen. Als het slachtoffer niet zwijgt, maar naar buiten treedt met de misstanden of problemen, wordt het slachtoffer tot dader gemaakt door middel van eengerelateerd geweld, zodat het slachtoffer zijn of haar geloofwaardigheid verliest. Op deze wijze wordt de eer behouden of hersteld voor de dader. Het slachtoffer wordt uitgesloten of zelfs uitgestoten.

De geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap staat hier in nauw verband mee. Naar elkaar en naar de 'seculiere wereld' wordt de schijn gewekt dat men nauwkeurig leeft naar de Bijbelse normen en waarden. Deze schijn verhuult allerhande problematiek omdat anders de eer van een persoon, een familie of zelfs van de gehele gemeenschap wordt aangetast. Als men elkaar binnen de gemeenschap toch aanspreekt op misstanden, of de 'seculiere wereld' wordt bekend met deze problematiek dan wordt het slachtoffer door eengerelateerd geweld als dader bestempeld.

Geconcludeerd kan worden dat er een correlatie is tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap. Deze wetenschap kan de seculiere hulpverlening zeker inzicht geven in de onderliggende oorzaken voor de moeizame verhouding tussen de orthodox-christelijke gemeenschap en de seculiere hulpverlening. Het is goed dat hulpverleners zich verdiepen in de christelijke normen en waarden, om op deze wijze aansluiting te zoeken. Echter het probleem van de geslotenheid zal niet kunnen verholpen worden door verdieping in de cultuur. Het probleem zit veel dieper, in de gemeenschap zelf en de manier waarop zij met problemen omgaan, en zich vandaaruit te verhouden naar seculiere hulpverlening.

4.2 Discussie:

Sterke kanten van het onderzoek:

Op basis van de relevante literatuur kan geconcludeerd worden dat er sprake is van een correlatie tussen eengerelateerd geweld en de geslotenheid van de orthodox-christelijke cultuur. Vanuit het praktijkonderzoek is deze informatie bevestigd, vanuit verschillende invalshoeken. Deze verwachting was er ook voor de start van het onderzoek.

Doordat er relatief veel interviews zijn afgenomen, ten aanzien van de opdracht, kwam er meer informatie binnen bij het praktijkonderzoek. Zelfs de grote hoeveelheid afgewezen verzoeken, waren bruikbaar voor de uitkomsten van het onderzoek.

Zwakke kanten van het onderzoek:

De interviews zijn per email of post verzonden naar de respondenten. Het nadeel van deze methode is dat er niet doorgevraagd kon worden. Een mondeling interview had mogelijk meer verdiepende

informatie opgeleverd, en ook de reden kunnen achterhalen waarom een deel van de populatie weigerde mee te werken aan het interview.

Sommige respondenten vanuit de hulpverlening gaven aan dat zij niet in konden gaan op interviewvragen omdat deze volgens hen vroeg om een persoonlijke mening. Bij een volgend onderzoek zal dit meegenomen worden in de opstelling van de vragen.

Generaliseerbaarheid:

De uitkomsten van het onderzoek kunnen voor een groot deel gegeneraliseerd worden. De problematiek binnen de orthodox-christelijke gemeenschap is gemeenschaps-gebonden. Wat hierbij wel opgemerkt kan worden is dat er onder de jongere generatie een verandering zichtbaar is ten aanzien van meer openheid en verantwoordelijkheid die wordt genomen. De jongere generatie verzet zich vooral tegen de onoprechtheid van de oudere generatie. Velen zijn hierin ook zoekende hoe zij in het leven willen staan.

In die zin zijn er gunstige ontwikkelingen ten aanzien van de geslotenheid van de orthodox-christelijke gemeenschap.

Betrouwbaarheid en validiteit:

De betrouwbaarheid van het onderzoek is hoog, gezien de respons van de deelnemers aan het interview. Respondenten gaven aan dat het een interessant onderwerp is, en gaven ook inhoudelijke antwoorden op de gestelde vragen.

De betrouwbaarheid van het onderzoek had nog vergroot kunnen worden als er face-to-face contact was geweest bij het afnemen van de interviews. Dit had eventuele gewenste antwoorden kleiner gemaakt, zeker bij de predikanten uit de orthodox-christelijke wereld.

Achteraf gezien hadden de opgestelde vragen nog anders geformuleerd kunnen worden, omdat hulpverleners aangaven dat er gevraagd werd naar een mening. Dit is een leerpunt in eventuele andere onderzoeken. Desalniettemin hebben de interviews voldoende resultaten opgeleverd om conclusies te kunnen trekken.

De resultaten van het onderzoek komen dermate overeen met de resultaten van andere onderzoekers. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid of de intersubjectiviteit is hoog.

De interne validiteit van het onderzoek is hoog, doordat alleen conclusies getrokken zijn op basis van de literatuurstudie en de meningen van de respondenten. Daarmee zijn de conclusies ook toetsbaar. Ook is de interviewgids tussentijds niet gewijzigd, zodat er geen vertekening is ontstaan van de resultaten.

Het testeffect is zoveel als mogelijk voorkomen, de respondenten zijn ingelicht dat de persoonlijke gegevens (naam) volledig geanonimiseerd zullen worden in het rapport. Desondanks is er een groot gedeelte van de predikanten die niet hebben meegewerkt.

De respons bias zie je wel terug in de ontvangen responsen van de wel deelnemende predikanten. Er wordt voortdurend een beeld geschetst hoe het behoort te wezen, maar men gaat niet in op de praktijk.

De externe validiteit is hoog, omdat uit de onderzoekspopulatie respondenten uit alle doelgroepen hebben meegewerkt.

Hierdoor konden de resultaten als representatief worden beschouwd, en de generaliseerbaarheid worden beoordeeld. Ook de conclusies waren beter te onderbouwen door de verschillende perspectieven en meningen.

De reikwijdte van het onderzoek was vergroot van 5 deelnemers naar 22. Uiteindelijk hebben 6 deelnemers het interview volledig ingevuld. Dat wil niet zeggen dat de overige informatie die is ontvangen van de deelnemers niet bruikbaar was. De reden waarom er niet werd meegewerkt aan het interview leverde ook bruikbare informatie op, waar conclusies aan verbonden konden worden.

De begripsvaliditeit was hoog, ik heb geen vragen ontvangen over de uitleg van begrippen, doordat de uitleg in de vraag begrepen was.

4.3 Aanbevelingen voor de praktijk:

Praktische aanbevelingen:

Vanuit het onderzoek is gebleken dat er bij een deel van de hulpverleners weinig kennis is over eengerelateerd geweld. Dit bleek uit de reacties van een wijkagent en de Raad van de Kinderbescherming. Dit zijn toch organisaties die in hun voorlichting, op bijvoorbeeld het internet, aangeven dit thema te behartigen. Ook bleek er binnen een organisatie tussen regio's een verschil te zijn in kennis over eengerelateerd geweld. Een concrete aanbeveling zou zijn om als hulpverleningsinstanties meer kennis te vergaderen en tot zich te nemen wat eengerelateerd geweld is, en hoe dit zich in de praktijk uit. Als er geen herkenning is, zal er ook geen actie volgen. Dit maakt het slachtofferschap binnen de gemeenschap alleen maar groter dan die al is.

Een andere praktische aanbeveling zou zijn om als hulpverleners alert te zijn op slachtoffers van eengerelateerd geweld. Zij bevinden zich doorgaans in een sociaal isolement, worden negatief weggezet bij hulpverleners door valse meldingen en aanklachten, maar hebben dringend hulp en ondersteuning nodig. Onduidelijk is voor de slachtoffers waar zijn terecht kunnen als zij met eengerelateerd geweld te maken hebben. Vanuit de politie wordt aangegeven dat alleen de ernstigste vormen van eengerelateerd geweld, de zogeheten eerwraak, strafbaar is. De Raad van de Kinderbescherming zegt wel aandacht te hebben voor eengerelateerd geweld, maar blijkbaar is dit regio gebonden, omdat een andere regio, in dit geval Zeeland, aangeeft geen kennis te hebben over dit onderwerp. Dit is ronduit zorgelijk te noemen. Maatschappelijk werk kan wel ondersteuning bieden door een luisterend oor te zijn, maar kan geen concrete oplossing bieden bij eengerelateerd geweld. Hierdoor kunnen slachtoffers in een vacuüm terecht komen waarbij alle hulpverleners wel aangeven het probleem te zien en te erkennen, maar dat niemand daadwerkelijk hulp kan bieden.

Een concreet middel wat hierbij door de overheid kan worden ingezet is het openen van een laagdrempelige, onafhankelijk Meldpunt voor slachtoffers van eengerelateerd geweld. Medewerkers vanuit dit Meldpunt moeten waarheidsvinding doen naar de toedracht van een situatie, en vervolgens dit aankaarten bij de desbetreffende instanties, hetzij politie, Veilig Thuis of de Raad van de Kinderbescherming. Tevens kan er hulp ingezet worden voor het slachtoffer. Te denken valt hierbij aan Veiligheidshuizen, maatschappelijke ondersteuning vanuit Maatschappelijk Werk etc.

Nog een belangrijke aanbeveling zou zijn om als overheid toe te gaan zien op de praktijk binnen de kerk, ten aanzien van het uitvoeren van kerkrecht. De praktijk laat zien dat eengerelateerd geweld vaak wordt toegepast met het opleggen van de tucht. Niet als een medisch middel, zoals men dit op papier heeft staan, maar als middel om geestelijke druk toe te passen. Gezien de scheiding van Kerk en Staat kan een toetsing enkel marginaal. Dit gebeurt nu enkel als iemand een proces aanspant via de rechter. Er is echter geen enkel toezicht op de praktijk binnen de kerk. Als slachtoffer van eengerelateerd geweld ben je kansloos, en een prooi van wolven in schaapskieren. De kerk mag volgens het Burgerlijk Wetboek (art. 2.2.) kerk zijn als zij naar haar statuut regeert, en mits zij de burgerlijke wetten niet overtreden. Er is geen enkel toezicht vanuit de overheid of de kerk wel regeert naar het eigen statuut, en ook niet over er strafbare feiten worden gepleegd. Bij de politie kun je hiermee niet terecht, men spreekt herhaaldelijk uit dat men niet kan handelen richting een kerk of instituut.

De laatste praktische aanbeveling zou zijn om als seculiere hulpverleners te blijven investeren in het contact met leden van de orthodox-christelijke wereld. In andere studies wordt geadviseerd om met sleutelfiguren contact te leggen. Maar dit kan ook heel gevaarlijk zijn. Juist de sleutelfiguren houden de schijn vaak op, omdat zij een positie hoog te houden hebben. Mijn aanbeveling zou zijn om juist contact met de 'gewone' leden van de orthodox-christelijke gemeenschap te maken, door bijvoorbeeld aan huis langs te gaan en gesprekken te voeren aan de keukentafel, wanneer gezinnen in beeld komen bij Veilig Thuis, of via meldingen bij de politie. Een mens ziet vaak aan wat voor ogen is, maar er moet meer ingezet worden op wat er in de harten leeft. Dit kan maar op één manier geschieden, door er echt voor de mens te zijn.

Aanbeveling voor vervolgonderzoek:

Mijn aanbeveling voor vervolgonderzoek is dat er noodzaak is tot verdieping naar de oorzaak en de wijze waarop er binnen de orthodox-christelijke gemeenschap omgegaan wordt met allerhande problematiek. Gesteld wordt door zowel de orthodox-christelijke gemeenschap alsook de

hulpverlening dat de geslotenheid van deze gemeenschap bestaat uit het verschil in normen en waarden. Uit het onderzoek is gebleken dat dit feitelijk niet zo is, seculiere hulpverleners geven aan met respect en zonder oordeel over godsdienst hun werk te doen. Geconcludeerd kan worden dat de orthodox-christelijke gemeenschap dit argument aanwendt om een andere reden. De orthodox-christelijke wereld legt de 'schuld' bij de seculiere hulpverlening, maar de vraag is waar deze 'schuld' daadwerkelijk ligt. Of is het een ander probleem, dat de orthodox-christelijke wereld zelf moeite heeft met de eigen normen en waarden, die men naar de seculiere wereld hoog houdt, maar waar intern niet meer naar geleefd en gehandeld wordt, omdat men hier niet voor staat? Wat zijn daar de gevolgen van, zowel binnen de gemeenschap, als naar de seculiere wereld? Werkt deze hypocrisie de geslotenheid in de hand? Werkt deze hypocrisie het oplossen op eigen manier in de hand? Werkt deze hypocrisie huiselijk geweld in de hand? Dit zijn allemaal vragen die in een nader onderzoek onderzocht zouden kunnen worden.

Bibliografie

- Abbas, M. M. (2011). *Honour, Violence, Women*. Abingdon: Routledge.
- Dr. H.B. Ferwerda, D. I. (2005). *Eerwraak of eergeerelateerd geweld?* WODC, Ministerie van Justitie.
- Drs. Nicole Brenninkmeijer, D. M. (2008, December 19). *Eergeerelateerd Geweld in Nederland*. Amsterdam: Vrije Universiteit. Opgehaald van Core: <https://core.ac.uk/download/pdf/16378498.pdf>
- Ellian, P. d. (2018). *De open samenleving en haar gesloten gemeenschappen*. Leiden/Den Haag: Universiteit Leiden.
- Ensie. (2020). *Groepsstructuur*. Opgehaald van Ensie: <https://www.ensie.nl/management-begrippenlijst/groepsstructuur>
- Felten, H. B. (2012). *De mantel der liefde*. Utrecht: Movisie.
- Graaf, B. d. (2021, November 6). Waak voor slachtofferschap op christelijke flanken. *Reformatorisch Dagblad*.
- Hoekman, J. (2021). Pionierswerk in de Biblebelt. *Het tijdschrift voor de Politie*, 18-21.
- Janssen, J. (2013). De rol van religie bij het afbakenen, verklaren en aapakken van eergeerelateerd geweld. *Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid*.
- Janssen, J., Marrewijk, J. v., & Rasenberg, M. (2020). De verschillen en overeenkomsten tussen eergeerelateerd geweld en stalking. *Sozio*.
- Kathryn Kraft, O. J. (2020). *International Development and Local Faith Actors*. London: Routledge.
- LEC EEG. (2021). Opgehaald van LEC Eergeerelateerd geweld: <http://www.leceergeerelateerdgeweld.nl/>
- LEC EGG. (2021). Opgehaald van LEC Eergeerelateerd geweld: <http://www.leceergeerelateerdgeweld.nl/>
- Van Vossolle, A. G. (2011). *Wetenschappelijk fenomeenonderzoek naar eergeerelateerd geweld in België*.
- Veilig Thuis Noord Holland Noord. (2021). *Eergeerelateerd Geweld*. Opgehaald van Veiligthuisnln: <https://www.veiligthuisnln.nl/professionals/vormen-van-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling/eergeerelateerd-geweld.aspx>
- Verhoeven. (2018). Wat is onderzoek? In N. Verhoeven, *Wat is onderzoek?* (p. 166). Amsterdam: Boom.
- Vornanen, J. (2021). "How can we ensure that they get support?": A qualitative study of professionals' experiences of cooperation and support for girls and young women exposed to honour-related oppression. Västerås: Mälardalen University, School of Health, Care and Social Welfare.
- Yurdakul, A. C. (2010). Religion, Culture and the Politicization of Honour-Related Violence, A Critical Analysis of Media and Policy Debates. *Gender and Development Programme Paper*.

Bijlage 1: Interview

Naam interviewer: Corina Mol

Naam geïnterviewd persoon: (deze wordt geanonimiseerd)

Leeftijd:

Functie:

Plaats van het interview:

Vraag 1: In welke relatie staat u ten aanzien van de orthodox-christelijke gemeenschap?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 2: Heeft u kennis genomen van het artikel/scriptie van Jan Hoekman, politieagent Zeeuws-Vlaanderen, over het pionierswerk op de Biblebelt?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 3: Hoe komt het volgens u dat de seculiere hulpverlening moeizaam toegang krijgt tot de orthodox-christelijke gemeenschap, zoals Jan Hoekman beschrijft?

(<https://www.huiselijkgeweld.nl/actueel/nieuws/2018/02/26/politiekundige-pleit-voor-beter-contact-met-gereformeerde-gemeenschap> / <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/pdf/94189.pdf>)

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 4: Is de orthodox-christelijke gemeenschap volgens u een eercultuur? (Eercultuur wil zeggen dat de norm voor het gedrag ligt in het aanzien dat men van anderen ontvangt, en niet in het individuele geweten.)

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 5: Eergerelateerd geweld houdt het volgende in: elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken.

Volgens wetenschappelijk onderzoek komt eengerelateerd geweld voor binnen de orthodox-christelijke gemeenschap. Herkent u eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 6: Kunt u aangeven in welke vorm er volgens u sprake is van eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap? (Vormen van eengerelateerd geweld zijn: mishandeling, geestelijke druk, huwelijksdwang, achterlating, uitstoting, (bv. kind) afpakken etc.)

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 7: Kunt u een casus omschrijven van eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 8: Hoe verhoudt het christelijke geloof zich tot eengerelateerd geweld? (Christelijke waarden en normen zijn o.a. God liefhebben boven alles, en de naaste als onszelf, eerlijkheid, openheid, gerechtigheid, ootmoed)

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 9: Hoe oprecht is de orthodox-christelijke gemeenschap, en aanzien van leer en leven? Oftewel, komt hetgeen zij leren of voorhouden vanuit de Bijbel ook overeen met de levenswandel?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 10: Welke redenen zijn er volgens u voor orthodox-christelijke gemeenschap om zich gesloten op te stellen naar de seculiere hulpverlening?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 11: Stel u eens voor, dat er in een huwelijk sprake is van seksueel geweld. Hoe gaat de orthodox-christelijke gemeenschap hiermee om?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 12: Wat is volgens u de relatie tussen machtsmisbruik (van een man, vader, ambtsdrager) en eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 13: Als u slachtoffer bent, of weet van machtsmisbruik / eengerelateerd geweld in de orthodox-christelijke gemeenschap, onderneemt u dan stappen om dit kenbaar te maken bij overheidsinstanties? (bijv. via de Meldcode Huiselijk Geweld of via een aangifte)

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 14: Wat is volgens u de oplossing voor een betere samenwerking tussen sociale hulpverlening en de orthodox-christelijke gemeenschap? Ligt de verantwoordelijkheid bij de sociale hulpverlening, of bij de orthodox-christelijke gemeenschap?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 15: Door welke instantie kan hulp geboden worden aan slachtoffers van machtsmisbruik / eengerelateerd geweld binnen de orthodox-christelijke gemeenschap, zodat het geweld stopt?

Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....